

**6413 SAYILI TSK. DİSİPLİN KANUNU'NA GÖRE;
SUBAY, ASTSUBAY VE UZMAN ERBAŞLAR İLE SÖZLEŞMELİ ERBAŞ
VE ERLER HAKKINDA UYGULANACAK CEZALAR**

(11 inci Maddenin Açıklaması)

Hazırlayan:

Avukat Orhan ÇELEN-ANKARA

İLGİLİ KANUN HÜKMÜ:

6413 SAYILI TSK. DİSİPLİN KANUNU

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

**Subay, Astsubay (..)1 ve Uzman Erbaşlar ile Sözleşmeli Erbaş ve Erler Hakkında
Uygulanacak Cezalar ve Cezalandırmayı Gerektiren Disiplinsizlikler**

Disiplin cezaları

MADDE 11 – (1) Subay, astsubay (...)1 ve uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında verilebilecek disiplin cezaları ağırlık derecesine göre aşağıda belirtilmiştir¹

- a) Uyarma
- b) Kınama
- c) Hizmete kısmi süreli devam
- ç) Aylıktan kesme

¹ 27/1/2017 tarihli ve 681 sayılı KHK'nin 90 ıncı maddesiyle Dördüncü Bölüm başlığında yer alan “, Uzman Jandarma” ibaresi ile 11 inci maddenin birinci fıkrasında yer alan “, uzman jandarma” ibaresi yürürlükten kaldırılmış; daha sonra bu hüküm 1/2/2018 tarihli ve 7073 sayılı Kanununun 89 uncu maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

d) Hizmet yerini terk etmeme

e) Oda hapsi

f) Silahlı Kuvvetlerden ayırma

(2) Uyarma, kınama, hizmete kısmi süreli devam ve aylıktan kesme cezaları disiplin amirleri tarafından; hizmet yerini terk etmeme ve oda hapsi cezaları disiplin kurulları ve disiplin amirleri tarafından; Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası yüksek disiplin kurulları tarafından verilir.

NOT:

Disiplin cezalarının yerine getirilme şekilleri: TSK.Dis.K. 12 - Disiplin cezası: Disiplinsizlik nedeniyle yetkili kişi veya kurullar tarafından verilen ve bu Kanunda gösterilmiş olan yaptırımları ifade eder: TSK.Dis.K. 3/1-d – Disiplin amiri: Bu Kanunla disiplin cezası vermeye yetkili kılınmış ilk amiri ifade eder: TSK. Dis.K. 3/1-c - Disiplin amirleri: Disiplin amiri ile üst disiplin amirlerini ifade eder: TSK. Dis.K. 3/1-ç - Askeri şahıslar: İç Hz.K. 3, 115, As.C.K. 3 - Subay rütbeleri: İç Hz.K. 3/b.4, Per.K. 29 - Astsubay rütbeleri: İç Hz.K. 3/b.2, Per.K. 77 - Uzman erbaş²: Bkz. 3269 sayılı Uz. Erbaş K., 3/3 - Bkz: Söz.Sb. ve Astsb.K. 22/1.fıkra, Söz.Sb. ve Astsb.Yönt. 26/1.fıkra - Sözleşmeli Erbaş ve er: 10.3.20011 tarih ve 6191 S.K. hükümlerine bkz.

A - MADDE 11 AÇIKLAMASI:

Madde ile; subay (yedek subay dahil), astsubay, (..), uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilebilecek disiplin cezalarının türleri ile bu cezaları vermeye yetkili makamlar belirlenmiştir(Madde Gerekçesi).

Uzman onbaşı: 3269 S.K.3/2 - Uzman çavuş: 3269 S.K.3/1 - (Uzman onbaşı ve uzman çavuşların) Alınma, hizmet süresi, hizmet şartları ve görev: 3269 S.K. 4-7 - (Uzman onbaşı ve uzman çavuşların) Haklar, terfi ve yükümlülükler, başarı gösteremeyenler hakkında yapılacak işlem: 3269 S.K. 8-19. - (Uzman onbaşı ve uzman çavuşların) Astsubay sınıfına geçirilmeleri: 3269 S.K. 15.

I- RÜTBELİ PERSONELE VERİLEBİLECEK DİSİPLİN CEZALARI:

Maddenin birinci fıkrasında, subay (yedek subay dahil), astsubay, (..), uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilebilecek disiplin cezaları tek tek sayılmıştır. Bir altta yer alan ceza, bir üstteki cezaya göre daha ağır nitelikte bir ceza olarak belirlenmiştir. Disiplin amirleri tarafından bir alt seviyede ceza verme yetkisi kullanılırken, bu maddede belirlenmiş sıralamaya riayet edilmesi gerekmektedir./Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası; niteliği, usul ve esasları, sonuçları gibi birçok açıdan diğer disiplin cezalarından farklı özellikler taşımaktadır. Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasının bu farklı nitelikleri gözönüne alınarak Kanunun ilgili yerlerinde özel düzenlemelere yer verilmiştir. Diğer maddelerin yorumlanmasında da bu cezanın kendine has niteliklerinin dikkate alınması gerekmektedir(Madde Gerekçesi).

1. GENEL AÇIKLAMA:

Görüldüğü üzere birinci fıkrada, subay (yedek subay dahil), astsubay, (..)³ uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilebilecek disiplin cezaları tek tek sayılmak suretiyle gösterilmiştir.

6413 sayılı TSK.Disiplin Kanunu'nun 3/1-d maddesine göre disiplin cezası; disiplinsizlik nedeniyle yetkili kişi veya kurullar tarafından verilen ve bu Kanunda gösterilmiş olan yaptırımları ifade eder. İşte bu Kanunda gösterilmiş olan yaptırımların türleri, subay (yedek subay dahil), astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erler açısından olmak üzere Kanunun 11 inci maddesinde gösterilmiş olan disiplin cezalarıdır.

Bu personelin profesyonel askerler olduğu ve bir ücret karşılığı olarak TSK.da hizmet ifa eden kişiler daha önce olduğunu belirtmiştik. İşte bunlara verilebilecek disiplin cezaları da, ağırlık derecesine göre maddenin 1 inci fıkrasında gösterilmiştir. Bunlar şunlardır:

a. Uyarma

2/1/2017 tarihli ve 681 sayılı KHK'nin 90 inci maddesiyle Dördüncü Bölüm başlığında yer alan “, Uzman Jandarma” ibaresi ile 11 inci maddenin birinci fıkrasında yer alan “, uzman jandarma” ibaresi yürürlükten kaldırılmış; daha sonra bu hüküm 1/2/2018 tarihli ve 7073 sayılı Kanunun 89 uncu maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

- b. Kınama
- c. Hizmete kısmi süreli devam
- ç. Aylıktan kesme
- d. Hizmet yerini terk etmeme
- e. Oda hapsi
- f. Silahlı Kuvvetlerden ayırma.

a. Birinci fıkrada gösterilen cezalardan bir aşağıdaki, bir yukarıdakine göre daha ağır nitelikli cezadır:

Maddenin 1 inci fıkrasında gösterilen bu cezalar, niteliklerine göre, en hafifi uyarma cezası olmak üzere aşağıya doğru derece derece ağırlaşarak yazılmıştır. Buradaki sıralamadan da anlaşılacağı üzere, bir alta yer alan ceza, bir üstteki cezaya göre daha ağır nitelikte bir ceza olarak belirlenmiştir.

Bu cezalardan altı adedi barış zamanında ve seferberlik ve savaş zamanında ayrımı yapılmaksızın her zaman verilebilecek iken; oda hapsi cezası ise sadece seferberlik ve savaş zamanında ya da barışta karasuları dışında uygulanabilir. Buna göre, oda hapsi cezası seferberlik ve savaş zamanında; Bu Kanunda belirlenmiş tüm disiplinsizlik hâllerinde disiplin amirleri tarafından verilebilir. Yine seferberlik ve savaş zamanında, Bu Kanuna göre hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren disiplinsizlik hâllerinde, disiplin kurulları tarafından on günden otuz güne kadar verilebilir. Barış zamanında ise; Türk karasuları dışında bulunan gemilerde görev yapan personele, sadece buralarda bulunduğu süre içinde işledikleri ve hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren disiplinsizlikler için gemi komutanı tarafından, 14 üncü maddede belirlenmiş esaslar çerçevesinde verilebilir(md. 12/6). Disiplin amirleri tarafından bir alt seviyede ceza verme yetkisi kullanılırken, bu maddede belirlenmiş sıralamaya riayet edilmesi gerekmektedir.

b. 657 sayılı DMK.da yazılı disiplin ceza türleri ile 6413 sayılı TSK.Dis.K. cezaları arasındaki farklar:

657 sayılı DMK.nun 125 inci maddesinde devlet memurlarına verilebilecek disiplin cezalarının türleri gösterilmiştir. Bunlar sırasıyla; uyarma, kınama, aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması ve devlet memurluğundan çıkarma cezalarıdır. 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hk. K.nun 7 inci maddesinde gösterilen disiplin cezaları da, uyarma, kınama, aylıktan kesme, kısa süreli durdurma, uzun süreli durdurma, meslekten çıkarma, Devlet memurluğundan çıkarma olmak üzere yedi adettir.

DMK.nun 125 inci maddesinde gösterilen beş adet disiplin cezasından dört adedine, TSK.Dis.K.da da yer verilmiş, sadece kademe ilerlemesinin durdurulması disiplin cezasına yer verilmemiştir.

Kademe ilerlemesinin durdurulması cezası, fiilin ağırlık derecesine göre memurun, bulunduğu kademe ilerlemesinin 1 - 3 yıl durdurulmasıdır(md.125/1-D). Kademe ilerlemesinin durdurulması cezası, memurun bağlı olduğu kurumdaki disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra, atamaya yetkili amirler il disiplin kurullarının kararlarına dayanan hallerde Valiler tarafından verilir(DMK md. 126/1).

TSK.Dis.K.da yer verilmeyen böyle bir disiplin cezasına TSK. yönünden ihtiyaç olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Işıklar, aylıktan kesme ve çıkarma cezası arasında böyle bir cezaya yer verilmesinin uygun olacağını, yerine göre bu cezanın salt mali haklara ilişkin olabileceği gibi bir yıl geç terfi sonucunu da verebileceğini düşünmektedir.⁴ Ancak kanaatimizce Kanunda böyle bir disiplin cezasına yer verilmemesi, TSK.nin rütbe ve hiyerarşik yapısındaki dengenin korunması sebebiyledir. Böylece aynı zamanda terfi ve kademe ilerlemelerinin yapılmasında oluşabilecek idari zorluklarında önüne geçilmiştir. Kademe ilerlemesinin durdurulması disiplin cezası,

Örneğin sayın Işıklar, aylıktan kesme ve çıkarma cezası arasında böyle bir cezaya yer verilmesinin uygun olacağını, yerine göre bu cezanın salt mali haklara ilişkin olabileceği gibi bir yıl geç terfi sonucunu da verebileceğini düşünmektedir. Bkz. Işıklar, Celal: TSK. Disiplin Kanunu ve Yorumu, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s.225

niteliği itibariyle TSK.da oldukça ağır sonuçlar yaratabilecek bir cezadır. Askerlik mesleğinde esas olan kıdem olduğundan, böyle bir cezanın tatbiki halinde, bir yıllık bir kıdem kaybının bile fail yönünden sonuçları ağır olacaktır.

Kaldı ki, bu cezanın hangi düzeydeki eylemlere hasredilmesinin uygun olacağı hususunda da kararsızlık ve tartışmalar olabilecektir. Daha başka sorunlarda söz konusu olabilir. Örneğin, okul mezuniyeti veya intisap tarihine göre emsallerinden (devrelerinden) geride kalacak olan birisinin görevde ciddi motivasyon bozuklukları yaşaması mümkündür. Ve bu durum, işlenen eylemin nitelik ve ağırlığı ile ters orantılı bir hal oluşturabilir.

c. As.C.K.nun disiplin cezalarının nevilerine ilişkin mülga hükmü:

6413 sayılı TSK.Dis.K. yürürlüğe girmeden önce, disiplin amirlerinin ve faillerin rütbelerine göre, askeri personele hangi disiplin cezalarının verilebileceği, As.CK.nun 165 ve 171nci maddesine bağlı cetvelde ayrı ayrı gösterilmişti.⁵

As.CK. nun mülga 165 inci maddesinde yer alan disiplin cezaları şunlardı:

“Madde 165 - (Değişik: 22.3.2000 - 4551 S.K.)

Askeri şahıslar hakkında verilebilecek disiplin cezaları şunlardır:

A) Subaylar, astsubaylar, Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli Devlet memurları, uzman jandarmalar ve uzman erbaşlar hakkında:

1. Uyarı.

2. Aylık kesilmesi: Ek göstergeler dahil, cezanın brüt aylığından 1/30-1/8 arasında kesinti yapılmasıdır.

3. Göz Hapsi: Dört haftaya kadar.

4. Oda Hapsi: Dört haftaya kadar.

⁵ Bu maddeler, 31.1.2013 tarihli 6413 sayılı TSK.Dis.K.nun 45/3-c maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli Devlet memurlarına, sadece amire saygısızlık ve emre itaatsizlik suçlarından dolayı disiplin cezası verilebilir. Disiplin bozucu diğer eylemleri hakkında ilgili kanun hükümleri uygulanır.

B) Askeri öğrenciler hakkında :

- 1. Uyarı.*
- 2. İzinsizlik: Altı haftaya kadar .*
- 3. Oda hapsi :Dört haftaya kadar.*

C) Erbaşlar ve erler hakkında:

- 1. İzinsizlik: Sekiz haftaya kadar.*
- 2. Sıra Harici Hizmet: Dört haftaya kadar.*
- 3 .Oda hapsi: Dört haftaya kadar.*
- 4. Rütbenin geri alınması (Erbaşlar için).”*

2. DİSİPLİN CEZA TÜRLERİNİN ÖZELLİKLERİ:

TSK. Dis.K.nun bu maddesinin 1'inci fıkrasında gösterilen ve yedek subay dahil subay, astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilebilecek bu disiplin cezaları hakkında bazı genel bilgiler aşağıda açıklanmıştır:

a. Uyarma Cezası:

Personele, görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir(md. 12/1). Amirlerin; maiyetine hatalarını göstermesi, maiyetini eleştirmesi, sözlü veya yazılı olarak ikazı disiplin cezası sayılmaz(md.10/1). Dolayısıyla bunların uyarma cezası olarak kabulü doğru değildir.

b. Kınama Cezası:

Personele, görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesidir(md. 12/2).

c. Hizmete Kısmi Süreli Devam Cezası (HKSD):

Disiplin cezası verilen personele mesai sonrasında günde üç saati ve her hâlde saat 24.00'ü geçmeyecek şekilde, kadro görevinde veya kadro görevi dışında statüsüne uygun askeri hizmetlerin yaptırılmasıdır.

Ceza, tatil günleri dışında yerine getirilir ve cezanın yerine getirilmesi esnasında personel hizmette sayılır. Cezanın yerine getirilme şekline ilişkin hususlar, cezayı veren disiplin amiri tarafından ilgiliye tebliğ edilir(md. 12/3).

d. Aylıktan Kesme Cezası (AK):

Disiplin cezası verilen personelin, sosyal güvenlik mevzuatına göre hesaplanan prime esas kazanç tutarından ekli (1) sayılı çizelgede belirtilen oranlarda kesinti yapılmasıdır.

Danıştay'ın bir kararında, davacıya verilen aylıktan kesme cezasında, kanun maddesinde belirtildiği şekilde 1/30 ila 1/8 arasında bir oran belirtilmemesinin hukuka uyarlık bulunmadığını ifade etmiştir.⁶

Ceza, aylığı tahakkuk ettiren birimce personelin aylığından kesilmek suretiyle yerine getirilir. Aylıktan kesme tam lira üzerinden yapılır ve kuruşlar dikkate alınmaz(md.12/4).

e. Hizmet Yerini Terk Etmeme Cezası (HYTE):

Personelin mesai bitiminden sonra görev yaptığı yerden ayrılmayıp resmî daire, kıışla, eğitim alanları ile sair yerlerdeki hizmetine devam etmesidir.

Bu ceza disiplin amirleri tarafından ekli (1) sayılı çizelgeye göre; disiplin kurulları tarafından dört ila on güne kadar verilebilir.

Ceza verilen personel için uygun bir yatma yeri tahsis edilir. Tatil günlerinde cezanın yerine getirilmesine ara verilir. Cezanın yerine getirilmesi sırasında, hizmete ilişkin hâller hariç, günde toplam bir saati geçmemek üzere ziyaretçi kabul edilebilir(md. 12/5).

⁶ Dnş.12.D., 23.2.2016, E.2012/6334, K. 2016/874

f. Oda Hapsi Cezası (OH):

Bu amaçla tahsis edilecek hapis odasında yerine getirilir. Hapis odalarının kapısında nöbetçi bulundurulur. Oda hapsi cezası alan personel, cezanın yerine getirilmesi süresince emir veremez ve genel hizmet yapamaz(md. 12/6).

g. Silahlı Kuvvetlerden Ayırma Cezası (SKA):

Personelin tabi olduğu mevzuat hükümlerine göre Türk Silahlı Kuvvetlerinden ilişkisinin kesilmesi veya durumuna göre sözleşmesinin feshedilmesi sonucunu doğurur. Bu cezayı alanlar, seferberlik ve savaş hâlleri haricinde Türk Silahlı Kuvvetlerinde herhangi bir şekilde görev alamazlar(md. 13/1).

Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası; niteliği, usul ve esasları, sonuçları gibi birçok açıdan diğer disiplin cezalarından farklı özellikler taşımaktadır. Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasının bu farklı nitelikleri göz önüne alınarak Kanunun ilgili yerlerinde özel düzenlemelere yer verilmiştir. Diğer maddelerin yorumlanmasında da bu cezanın kendine has niteliklerinin dikkate alınması gerekmektedir(Madde Gerekçesi).

II- DİSİPLİN CEZALARINI VERMEYE YETKİLİ OLAN MAKAM VE KURULLAR:

Maddenin ikinci fıkrasında, disiplin cezalarını vermeye yetkili olan makam ve kurullar belirlenmiştir. Ağırlıkları gözönüne alınarak disiplin cezalarının; disiplin amirleri, disiplin kurulları ve yüksek disiplin kurulları tarafından verilebileceğine yönelik bir sistem tesis edilmiştir(Madde Gerekçesi).

Maddenin ikinci fıkrası ile, birinci fıkrada gösterilen disiplin cezalarını vermeye yetkili olan makam ve kurullar belirlenmiştir. Buna göre cezalardan;

a.Uyarma, kınama, hizmete kısmi süreli devam ve aylıktan kesme cezaları; disiplin amirleri tarafından verilebilir.

b.Hizmet yerini terk etmeme ve oda hapsi cezaları; disiplin kurulları ve disiplin amirleri tarafından verilebilir.

c.Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası ise ancak yüksek disiplin kurulları tarafından verilir.

Fıkranın Gereğesinde, ağırlıkları gözönüne alınarak disiplin cezalarının; disiplin amirleri, disiplin kurulları ve yüksek disiplin kurulları tarafından verilebileceğine yönelik bir sistem tesis edildiğine işaret edilmiştir. Maddenin gereğesinde ise, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasının; niteliği, usul ve esasları, sonuçları gibi birçok açıdan diğer disiplin cezalarından farklı özellikler taşıdığı; bu farklı nitelikleri göz önüne alınarak Kanunun ilgili yerlerinde Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası ile ilgili özel düzenlemelere yer verildiği, dolayısıyla diğer maddelerin yorumlanmasında da bu cezanın kendine has niteliklerinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu ifade şeklinin sarıh olmadığı açıktır. Hangi maddelerin yorumlanmasında bu cezanın kendine has özelliklerinin dikkate alınacağı gerekçede açıklanmamıştır. Ancak bu durumda yorumla bir sonucu gidilebilir ise de bunun sağlıklı sonuç vermeyeceği aşıkardır. Doktrinde bu ifade şeklinin, evvelce TSK.Per.K.da yer alan Silahlı Kuvvetlerden çıkarma cezasının bu Kanunda düzenlenmesiyle alakalı olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. Ancak bunun sadece yoruma dayalı bir izahat olduğu görölmektedir.⁷

⁷ Işıklar, Celal: A.g.e., s.227